

ATTER en Tid, hvor norsk Digtning har lyst over os, atter en Tid, hvor dette forunderlige Digterland Norge har flyttet sine Grænsepæle ind i vort Land. Som Knut Hamsun forrige Aar ved sin i alle Hjertets Straaler funkende Roman »Segelfoss By« drog sejrende fra Hjem til Hjem, saaledes har Johan Bojers Roman fra iaar »Den store Hunger« i rivende Hast faaet den efter vore Forhold kolossale Udbredelse, der viser, at hver den, som véd, hvad et Digtværk kan betyde, har læst den eller læser den i dette Øjeblik.

Samtidig har Scenen været behersket af Ibsens »Vildanden« og Johan Bojers »Sigurd Braa«. Det er de to store Modsætninger, der mødes i disse Skuespil. I »Vildanden«, Mesterværket, der hører til de faa Aandens Frembringelser, som er over »Kritik« og kun skal forstås, føles, erhverves — vilde det f. Eks. ikke være komisk, om nogen vilde give sig til at finde »Fausts« »god« eller »daarlig« eller »Hamlet« — i »Vildanden« det piskende Snefog, i »Sigurd Braa« Vaardagen. I Ekdals Atelier er Ruderne frosset til, i Sigurd Braas Stue aabnes Døren til Solen.

Bøger har jo deres Skæbne, og det er ingen Tilfældighed, at disse to Skuespil mødes. Naar der etsteds i »Sigurd Braa« spøges med den ansvarløse Maade, paa hvilken det en Tid lang var Mode at kokettere med Ibsens Pessimisme, saa ligger der den dybe Alvor bagved, at Johan Bojers Digtning har sin Trang til at bekende det lysere Syn paa Livet just som en Hjertets og Tankens Reaktion mod den ensomme, grublende Ibsens Stormsjæl. Forsaavidt har Johan Bojer altsaa Ibsen til Forudsætning, skønt et Skuespil som »Sigurd Braa« indtil den mindste Sætning er forskelligt fra Ibsens Produktion. Den anvendte Teknik er jo saa modsat som vel muligt: fremadskridende Handling mod Ibsens tilbageskuende, i Replikerne den frieste Stemmingsbevægelighed mod den sammenknugede Fasthed hos Ibsen, det hænger naturligt sammen med, at Formaålet hos de to Digtere er ganske det modsatte. Ikke saaledes, at Ibsen vil rive ned og Bojer bygge op, ingen har vel været mere positiv end Ibsen, og ingen stor Digter har nogensinde været livsødelæggende. Men Ibsen vilde rydde Vej for sine Ideal og levede i en Tid, hvor Samfundet maatte sprienges som en Stenblok paa Fremskridtets Vej, medens Johan Bojer møder et Samfund, hvor Ibsens Værker allerede har gjort deres Gerning indtil en vis Grad, hvor Usikkerheden, Tvivlen, Omvurderingen øvede deres Værk, hvor Idealene ikke mere skal være som en Trusel mod Samtiden, men som et lyst Haab for kommende Dage. Saa dyb og samtidig saa naturlig er Modsætningen og Samhørigheden mellem Skuespil som »Vildanden« og »Sigurd Braa«, at det ene fortsætter det andet, saavist som vi alle maa gennem Tvivlen for at vinde Tilliden. Allerede i »Et Dukkehjem« kastede Ibsen sit »det vidunderligste« som det afgørende Spørgsmaal ud blandt Menneskene, i »Lille Eyolf« hejser Allmers Flaget for Søndagsstilheden i Sjælene, for Trangen til at se opad »imod Tinderne, imod Stjernerne og imod den store Stillehed.« Der var det, den næste Slægt skulde tage fat, dér begynder Johan Bojers Digtning. Dette betyder det, at »Vildanden« og »Sigurd Braa« mødes paa den danske Scene just nu.

Just nu? Lever vi da ikke netop i Ødelæggelsens Tid? Kan vi tro paa Vaarbruddet i en Verden, der er stivnet og bedækket af Lig? Har ikke Johan Bojer i Sigurd Braas Modstander Roll netop skildret Tidens Sejrtierre: Ammunitionskongen, der bruger sine store Evner til at ødelægge, Forretningsmanden, som ved sine Penge og Kombinationer behersker Verden, den misundelige, der gemmer sine Øjne i Smerte over de andres Lykke? Er han ikke selve Krigens Personifikation, naar han flakker om i sin kolde, tomme Stue, hvor alt det, der var Liv, er visnet? Netop saa stærk maatte Roll være, hvis vi skal tro paa Braa, der tilgiver ham alt det onde, Roll har gjort ham, netop saa mørk maa Realit-

eten være, hvis vi skal forstaa Trangen til det lyse. Der er fortalt meget gribende fra Fronterne, men er der noget, som griber stærkere end dette, at de fjendtlige Soldater, der ligger i Skyttegrave saa nær, at de kan høre hinanden, sender hinanden Hilsener. De, som i det næste Øjeblik, tvungne af den mystiske Forbandelse, der hedder Krig, skal dræbe, kan ikke lade være med at hilse hinanden, fra Menneske til Menneske, fra Hjerte til Hjerte. Der er altsaa noget, som er stærkere end Hadet. Der er noget, som er stærkere end Ødelæggelsen. Skal vi leve den Dag imorgen, maa vi tro det.

Det er dette, som Johan Bojer har skrevet om baade i »Sigurd Braa« og »Den store Hunger«. Baade om Nederlaget og om Haabet. Havde han kun skrevet om Nederlaget, vilde det have været den overflødigste Gerning af alle, og kun om Haabet ikke andet end lagre Ord, der klang hen. Men i begge disse Digtninge er netop Nederlaget saa stærkt følt, at Digteren har Ret til at tale til os om Haabet, for han véd, hvad han taler om. Der ligger en Gerning, større end det meste af, hvad der falder i et moderne Teaters Lod at udføre, ved at spille »Sigurd Braa« just nu. Tusinder og Tusinder vil i Scenens stærke Lys, i den skønne dramatiske Kunsts Lys, se og forstaa, de vil, som det i hvert Tilfælde er det københavnske Publikums Vane, stritte imod saa længe som muligt, men de vil blive overvundne, og de vil undrende sige til sig selv, at der er noget større, noget, der tjener os selv bedre end at hade, nemlig at handle i den frie Udfoldelse af det gode i os. Skal et nyt Drama spilles i en Tid som denne, maa det nødtig handle om noget mindre, hvis Teatret skal være andet end et Blus, der brænder lidt overflodigt i en Sparetid.

Baade i Dramaet og Romanen spiller Hustruen en afgørende Rolle i Mandens Konflikt. Navnlig i »Sigurd Braa« er det lykkedes Bojer at give et Billede af en Kvinde, der vil faa en Plads i Slægtens Ahnesal. Man kan sige, at hvis Eli Braa ikke havde været, vilde Skuespillet trods alt endda ikke have været Dramaet for vor Tid. Hun er helt moderne: hun har i en Periode, hvor det var nødvendigt, arbejdet for at ernære sig og sine, og hun er villig til at gøre det igen, hendes Opfattelse af Ægteskabet er i Modsætning til Moderens snævre og teoretiske den frieste og personligste: Institutionen med al den »Værdighed« og alle de Krav, den skænker Hustruen, er intet for hende, den personlige Hengivelse alt. Den Mand, hun tror paa, giver hun i overdaadig Lykkeløsel Friheden og Tilgivelsen: kunde Du elske en Mand, Du ikke har noget at tilgive, spørger hun.

Denne Hustru er det, som gaar imellem de kæmpende Mænd og fører dem sammen, det er fra hendes Hjerte den straalende ud, den nye Dag. Af alle de Indlæg, der er skrevet i Kvindesagen, er dette, som en Mand skrev, maaske det dybest kvindelige. Dette, at Dagens Strid skal adles gennem Kvindens Deltagelse, er et af de Haab, som Begivenhedernes Udvikling har givet Vækst, skønt man skulde synes, at det var en Selvfølgelighed, i første Omgang blev Kvindernes Indflydelse i hvert Tilfælde ikke adlende. Vi har lige haft en Valgkampagne, og skønt den maa betegnes som en af de sløveste, vi har oplevet, saa kan man dog se saa meget, at noget nyt Moment har Kvindernes Deltagelse endnu ikke bragt. De var akkurat ligesom Mændene, hverken værre eller bedre. Hvis det da ikke skal kaldes noget nyt, at der over en af Københavns mest befærdede Gader har været spændt et bemalet Lærred, hvorfra en pyntet Dame med et koket Smil tilnækkede os et: jeg og mine Veninder stemmer paa Liste X. Men denne Smagløshed vil sammen med al den øvrige Valgtribunebanalitet kun sige dette, at endnu er Kvinden ikke som saadan rykket ind i det offentlige Liv, foreløbig er hun blot blevet Vælger.

Det næste vil det blive Eli Braas og hendes Søstres Sag at bringe til Menneskene. Det næste vil blive, at den dødtørste Verden vil blomstre igen under hendes Øjne. Hun vil stryge med sine gode Hænder over Verdens Saar og læge dem. Hun vil give Braa Kraft til at tilgive Roll, og hun vil aabne Rolls Øjne for en Verden, han ikke kendte.

Dette betyder det, at norsk Digtning atter lyser over os. Derfor er Norge et forunderligt Digterland. Det ligger ikke langt borte, gemt bag Fjælde, ensomt og øde. Det ligger i Lyset, og Verden ser det. Og jo mørkere det er i Verden, jo stærkere lyser det.

Jonathan.

LITTERATUR

HENRI NATHANSEN: Af Hugo Davids Liv. (I—II. De Unge Aar. — Byen) (Pios Forlag).

HVILKEN Lise maa det ikke have været for Dramatikerens Henri Nathansen at skrive denne store Roman! Hvor han har maattet nyde denne Rigdom, det er at have Pladsen til sin Raadighed, at kunne efterfølge sine Personers Liv paa en langt inderligere, langt fyldigere Maade end den stramme og stive Forkortning i Dramaets Teknik tillader.

Den, der kun kendte Dramatikerens Henri Nathansen og havde forbigaaet hans følsomme og sorgmodige Ungdomsfortælling *Floden*, maatte forbauses over Frodigheden i Menneskeskildringen, Finheden i Poesien, Intimiteten i Lyriken i denne nye store Roman, hvoraf de to første Dele foreligger; og han maatte endnu en Gang nødvendigvis drage den Slutning, at Teatret har en ulykkelig Evne til at dræbe det mest udsøgte, det mest charmerende i en Digers Temperament.

Visselig hører nogle af Nathansens Dramaer til de solideste og interessanteste i vor moderne Teaterkunst, men i Sammenligning med det, denne Roman byder, skrumper de ikke des mindre kummerligt ind; ihvert Fald — for en Elsker af Poesi rummer denne Roman paa saa at sige hvert af sine Blade flere Skønheder og flere afgørende Sandheder end Dramaerne tilsammen, og selv med Mindelserne om *Flodens* bittert melankolske Poesi i Tanken maa man fastslaa, at denne Roman betyder intet mindre end et frugtbart poetisk Gennembrud, og at den, efter det foreliggende at domme, kommer til at indtage en fornem Stilling i vor moderne fortællende Litteratur.

Det vilde ikke være paa sin Plads allerede nu at sige noget bestemt om Bogens Idé. Maaske beror denne paa den særligt jødiske Psykologi, paa Studiet af alle de mange, tilsyneladende saa højst forskelligartede Individier; maaske er det endelige Maal at finde det lønlige Fællestræk, der forener alle disse Mennesker, det Racepræg, som kan have dulgt sig i de mest forborgne Kroge i deres Sind.

Men hvad end *det* bliver, som man endeligst maa betragte som Værkets Mening, dets Idé, dets Grundfølelse, og derfor maa pege paa som selve Centret — saa vil et Arbejde som dette alligevel aldrig faa sin dybeste og varigste Værdi ved sin »Idé«. Saa rigt er Barndommens og Ungdommens Poesi fremmanet, at Menneskene først og fremmest vil læse den i rent umiddelbar Bevægelse, i naiv Indleven og naiv Deltagelse og fremfor alt i en mærkværdigt fortrolig og vemodig Genkendelsesstemning.

Hugo — Carl — Harry — Lis — Gerda — Polly . . . maaske er der Modeller for hver eneste af disse unge Mænd eller unge Kvinder, men saa typiske er de, alt deres individuelle Liv tiltrods, skildret, at vi uafbrudt har en Følelse af at læse om saadanne, som vi selv har kendt.

Man kunde antyde Forskellighederne i Temperamenterne hos en *Hugo*, en *Harry* eller en *Carl* gennem nogle Adjektiver, men hvor disse Bestemmelser for den, der har stiftet direkte Bekendtskab med disse unge Mænd, maatte tage sig plumpe og firkantede ud, træde og livløse i Forhold til det ustandseligt bevægende og skælvende i Beretningens eget levende Pulsslag. Man kunde prøve paa at beskrive *Lis*, men man vilde derfor ikke være kommet den netop usigeligt flygtige og sitrende Ynde, den ubevidste Herskerindemagt i Smilet i hendes Øjne, i Smilet om hendes Mund og i Smilenes smaa Gruber i hendes hele Ansigt nærmere. Urørlig og utilnærmelig er den blonde Foraarslue i hendes Væsens blændende Vaar . . . og da vi i Bogens allersidste Scene ser hende bleg og bøjet og usikker under Lidenskabens Byrde — hun ved endnu ikke selv, om denne Lidenskab skal blive hende til Lykke eller til Kummer — da forstaaer man, at hendes egentlige, hendes søde og stærke Foraars er forbi, hendes Sinds flimrende Spind af ubevidst groende Ungdom brudt sonder.

En Omtale af Bogens ældre jødiske Generation — hvor der findes nogle meget karakteristiske Typer fra Forretningsverdenen — maa helst opsættes, til Bogen foreligger i sin Helhed.

Chr. Rimstad.